

РИНОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

© 2020 ГУСАКОВСЬКА Т. О., РИБАЛКО-РАК Л. А., КУЖЕЛЬ Н. Л.

УДК 339.13.017
JEL: C82; D49; L19

Гусаковська Т. О., Рибалко-Рак Л. А., Кужель Н. Л. Ринок інтелектуальної власності в Україні: проблеми та перспективи

Метою статті є аналіз структури й індикаторів функціонування ринку інтелектуальної власності в Україні, виявлення основних проблем і перспектив щодо їх вирішення. Ринок об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ) формується в процесі їх комерціалізації та являє собою систему економічних взаємовідносин із приводу їх купівлі або продажу. Результати оцінки основних індикаторів функціонування ринку ОІВ дозволили дійти нижченаведених висновків. Так, спостерігається позитивна динаміка зростання інноваційної діяльності шляхом освоєння нових видів продукції на промислових підприємствах за суттєвого відставання впровадження прогресивних технологічних процесів, зокрема ресурсозберігаючих технологій. Здебільшого впроваджуються поліпшуючі та часто «запозичені» інновації. Рівень фінансування досліджень і розробок є вкрай низьким і не досягає навіть 0,5% валового внутрішнього продукту. Винахідницька активність вітчизняних розробників має негативну тенденцію, натомість зростає кількість зареєстрованих ОІВ від іноземних заявників. Для забезпечення дієвості ринку інтелектуальної власності в Україні необхідним є створення сприятливих умов усім його учасникам для максимально прозорого здійснення всіх операцій та отримання вигоди за мінімальної участі органів державного управління та контролю. Держава має забезпечити інвестування науково-технічної та інноваційної сфери діяльності завдяки збільшенню фінансового забезпечення, використанню механізмів приватизаційної, податкової, амортизаційної та фінансово-кредитної політики.

Ключові слова: ринок, об'єкти інтелектуальної власності, ліцензія, інноваційна діяльність, комерціалізація.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-71-79>

Рис.: 6. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 12.

Гусаковська Тетяна Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Полтавський університет економіки і торгівлі (вул. Ковалів, 3, Полтава, 36014, Україна)

E-mail: tatgus@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9094-3613>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/A-1367-2019>

Рибалко-Рак Леся Андріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Полтавський університет економіки і торгівлі (вул. Ковалів, 3, Полтава, 36014, Україна)

E-mail: rybalko2004@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2269-9209>

SPIN: <http://elibrary.ru/9583-8130>

Кужель Наталія Леонідівна – асистент кафедри менеджменту, Полтавський університет економіки і торгівлі (вул. Ковалів, 3, Полтава, 36014, Україна)

E-mail: natochka5555@ukr.net

УДК 339.13.017
JEL: C82; D49; L19

Гусаковская Т. А., Рыбалко-Рак Л. А., Кужель Н. Л. Рынок интеллектуальной собственности в Украине: проблемы и перспективы

Целью статьи является анализ структуры и индикаторов функционирования рынка интеллектуальной собственности в Украине, выявление основных проблем и путей их решения. Рынок объектов интеллектуальной собственности (ОИС) формируется в процессе их коммерциализации и представляет собой систему экономических взаимоотношений при их покупке и продаже. Результаты оценки основных индикаторов функционирования рынка ОИС позволили прийти к нижеприведенным выводам. Наблюдается положительная динамика роста инновационной деятельности путем освоения новых видов продукции на промышленных предприятиях при существенном отставании внедрения прогрессивных технологических процессов, в частности ресурсосберегающих технологий. В основном внедряются улучшающие и часто «заимствованные» инновации. Уровень финансирования исследований и разработок является крайне низким и не достигает даже 0,5% валового внутреннего продукта. Изобретательская активность отечественных разработчиков имеет негативную тенденцию, при этом возрастает количество зарегистрированных ОИС от иностранных заявителей. Для обеспечения действенности рынка интеллектуальной собственности в Украине необходимо создание благоприятных условий всем его участникам для максимально прозрачного осуществления всех операций и получения выгоды при минимальной участии органов государственного управления и контроля. Государство должно обеспечить инвестирование научно-технической и инновационной сферы деятельности благодаря увеличению финансового обеспечения, использованию механизмов приватизационной, налоговой, амортизационной и финансово-кредитной политики.

Ключевые слова: рынок, объекты интеллектуальной собственности, лицензия, инновационная деятельность, коммерциализация.

Рис.: 6. **Табл.:** 1. **Библ.:** 12.

Гусаковская Татьяна Александровна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента, Полтавский университет экономики и торговли (ул. Ковалев, 3, Полтава, 36014, Украина)

E-mail: tatgus@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9094-3613>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/A-1367-2019>

Рыбалко-Рак Леся Андреевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента, Полтавский университет экономики и торговли (ул. Ковалю, 3, Полтава, 36014, Украина)

E-mail: rybalko2004@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2269-9209>

SPIN: <http://elibrary.ru/9583-8130>

Кужель Наталия Леонидовна – ассистент кафедры менеджмента, Полтавский университет экономики и торговли (ул. Ковалю, 3, Полтава, 36014, Украина)

E-mail: natochka5555@ukr.net

UDC 339.13.017

JEL: C82; D49; L19

Husakovska T. O., Rybalko-Rak L. A., Kyzhel N. L. The Intellectual Property Market in Ukraine: Problems and Prospects

The article is aimed at analyzing the structure and indicators of the intellectual property market in Ukraine, identifying major problems and prospects for their solution. The market of objects of intellectual property (OIP) is being formed in the process of their commercialization and is a system of economic relations regarding their purchase or sale. Results of estimation of main indicators of the functioning of market of OIP allowed to reach the following conclusions. There is a positive dynamics of growth of innovation activity by mastering the new types of products at industrial enterprises for a significant lag in the implementation of progressive technological processes, in particular resource-saving technologies. The improving and often «borrowed» innovations are introduced most often. The level of financing the research and development is extremely low and does not reach even 0,5 % of the gross domestic product. The inventive activity of domestic developers has a negative tendency, while the number of the registered OIP on the part of foreign applicants is increasing. To ensure the effectiveness of the intellectual property market in Ukraine, it is necessary to create favorable conditions for all its participants to maximally transparent implementation of all operations and to gain benefit with minimal participation of public administration and control bodies. The State should ensure investment in scientific, technical and innovation spheres due to the increase of financial support, use of privatization, tax, depreciation and financial credit policy mechanisms.

Keywords: market, objects of intellectual property, license, innovative activity, commercialization.

Fig.: 6. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 12.

Husakovska Tetiana O. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, Poltava University of Economics and Trade (3 Kovalia Str., Poltava, 36014, Ukraine)

E-mail: tatgus@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9094-3613>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/A-1367-2019>

Rybalko-Rak Lesia A. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, Poltava University of Economics and Trade (3 Kovalia Str., Poltava, 36014, Ukraine)

E-mail: rybalko2004@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2269-9209>

SPIN: <http://elibrary.ru/9583-8130>

Kyzhel Nataliya L. – Assistant of the Department of Management, Poltava University of Economics and Trade (3 Kovalia Str., Poltava, 36014, Ukraine)

E-mail: natochka5555@ukr.net

Використання провідних наукових досягнень у виробництві товарів і наданні послуг є важливою умовою розвитку підприємств та їх сильної конкурентної позиції. Зростання конкурентоспроможності товарів, що виробляються, і послуг, що надаються, значною мірою залежить від використання відповідних інтелектуальних ресурсів. У цих умовах інтелектуальна власність стає одним із найважливіших ресурсів поряд з фінансовими, кадровими та матеріальними. Можна з упевненістю стверджувати, що інтелектуальні ресурси у XXI ст. часто за важливістю випереджають матеріальні та фінансові ресурси.

Як відомо, одним із провідних факторів, що впливають на розвиток національної економіки, є ринок. Серед інших складових глобального та національного ринку окремої уваги в умовах постінду-

стріальної економіки вимагає дослідження функціонування ринку інтелектуальної власності.

Дослідженню функціонування глобального ринку інтелектуальної власності та його регіональних аспектів присвячено низку публікацій провідних науковців і практиків [1–4]. Проблеми розвитку ринку інтелектуальної власності в Україні розглядають у своїх дослідженнях автори [5–8]. Однак багатоаспектність цього об'єкта дослідження, його динамічність, як у глобальних, так і в національних масштабах, залишають широке поле для подальших наукових розвідок. Зокрема, існує необхідність деталізації показників функціонування ринку інтелектуальної власності в Україні та його вплив на економічний розвиток в сучасних умовах.

Метою статті є аналіз структури й основних індикаторів функціонування ринку інтелектуальної

власності в Україні, виявлення основних проблем і перспектив щодо їх вирішення.

Ринок об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ) формується в процесі їх комерціалізації та являє собою систему економічних взаємовідносин з приводу їх купівлі або продажу [5]. Особливістю цього ринку є те, що об'єктом передачі є не сам інтелектуальний продукт, а виключні права на нього. При цьому, на відміну від матеріальних об'єктів, права на ОІВ можуть бути передані не одній, а декільком особам і водночас сам розробник може продовжувати використовувати їх у своїй діяльності. Обсяг передачі виключних залежить від виду договору між суб'єктами ринку ОІВ. Відповідно до цієї ознаки науковці поділяють ринок ОІВ на дві частини [5]:

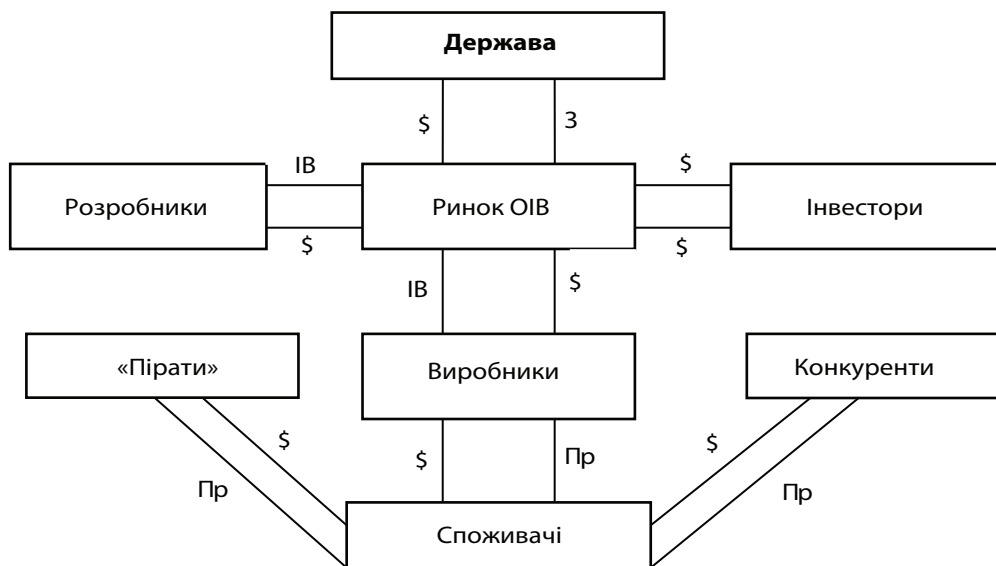
1) ринок продажу (відчуження) майнових прав, за якого продавець втрачає ці права наза-

вжди, отримуючи за них одноразову плату (ціну об'єктів інтелектуальної власності) або даруючи їх на безоплатній основі;

2) ринок передачі майнових прав шляхом ліцензування, за якої продавець надає іншим особам дозвіл на здійснення певних дій у визначений період часу на певній території.

Об'єктом передачі при укладенні угод на ринку ОІВ є виключні права на об'єкти авторського права (в тому числі програми для ЕОМ), винаходи, корисні моделі, промислові зв'язки, ноу-хау та засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.

Щоб більш детально проаналізувати ринок інтелектуальної власності в Україні, розглянемо його основні елементи та принцип функціонування (рис. 1).

Рис. 1. Взаємодія суб'єктів і об'єктів ринку при комерціалізації інтелектуальної власності

Умовні позначення: \$ – грошовий потік; Пр – продукція; ІВ – виключні права на інтелектуальну власність; З – закони й інші нормативно-правові акти.

Отже, основними суб'єктами ринкових відносин при комерціалізації інтелектуальної власності є:

- 1) органи державного управління і контролю;
- 2) підприємства, що здійснюють використання ОІВ у своїй діяльності (впроваджує нові технологічні та технічні рішення, використовує програмні продукти, торгові марки тощо)
- 3) організація-розробник інтелектуальних продуктів у вигляді результатів інтелектуальної діяльності (об'єктів промислової власності, об'єктів комерційної таємниці – «ноу-хау», комп'ютерних програм і баз даних);
- 4) інвестори, що здійснюють фінансування створення і використання інтелектуальної власності;

5) виробники-конкуренти, що випускають конкурентну продукцію (послуги) на основі власних розробок або інших аналогічних об'єктів інтелектуальної власності;

6) виробники-«пірати», що здійснюють несанкціоноване використання об'єктів інтелектуальної власності і випускають контрафактну продукцію.

Для функціонування ринку інтелектуальної власності існують такі необхідні умови:

- 1) наявність інвестицій для фінансування науково-дослідних і конструкторських робіт (створення інтелектуальних продуктів), а також фінансування впровадження інновацій на основі створених об'єктів промислової власності;

- 2) інтелектуальні ресурси та людський капітал як база для створення ОІВ;
- 3) правова охорона інтелектуальної власності та державне регулювання діяльності суб'єктів ринку;
- 4) наявність механізму комерційної реалізації ОІВ на ринку.

Розглянемо більш детально основні елементи ринку інтелектуальної власності й умови їх взаємодії. Як зазначалося вище, однією з таких умов є наявність інвестицій. Інвестування науково-технічних розробок може здійснюватися за рахунок державного фінансування, власних коштів розроб-

ників, а також за рахунок коштів замовників (в тому числі і зарубіжних інвесторів). Обсяг витрат на R&D України за рахунок усіх джерел у 2018 р. становив 16773,7 млн грн, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 6020,9 млн грн, або 35,89 %. У загальній структурі фінансування R&D кошти вітчизняних замовників склали 30,51 %, іноземні джерела – відповідно 21,72 %.

У структурі коштів вітчизняних замовників найбільшу частину становили кошти організацій підприємницького сектора [9]. Про досить низький рівень фінансування науково-технічної діяльності в Україні свідчать показники частки витрат на R&D у відсотках до ВВП України (рис. 2).

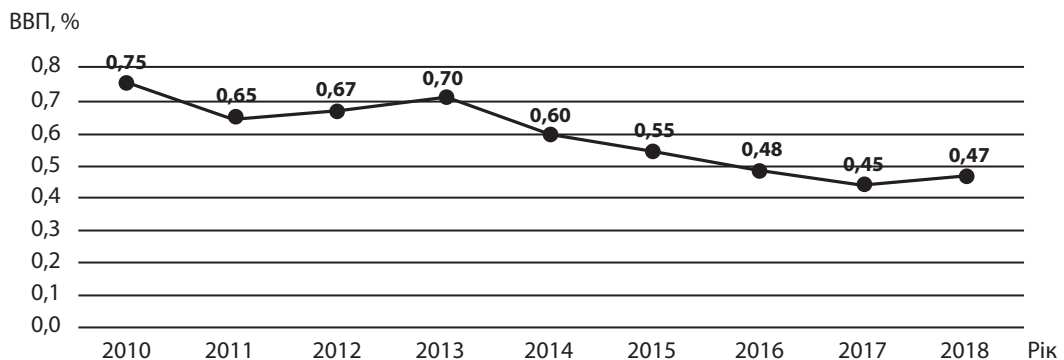

Рис. 2. Частка витрат на дослідження і розробки у ВВП України протягом 2010–2018 рр.

Джерело: складено за [9; 12].

Так, фінансування досліджень і розробок в Україні у 2018 р. становило 0,47 % від ВВП, причому в останні роки прослідковується негативна тенденція у динаміці цього показника. Порівняно з країнами ЄС, де в середньому цей показник становить 2,06 % [10], рівень фінансування досліджень і розробок в Україні є дуже низьким.

Наступним фактором, що впливає на функціонування ринку ОІВ, є наявність інтелектуальних і людських ресурсів. Одним із показників, що може

слугувати їй індикатором, є рівень і динаміка винахідництва.

За даними Українського інституту інтелектуальної власності, протягом останніх п'яти років цей показник мав негативну динаміку (рис. 3).

При цьому, однак, бачимо зростання активності іноземних заявників щодо подання заявок на отримання охоронних документів на винаходи в Україні.

Рис. 3. Надходження заявок на винаходи від національних та іноземних заявників протягом 2014–2018 рр.

Джерело: складено за [11].

За даними ДП «Український інститут інтелектуальної власності», найбільш активними у 2018 р. були заявники із США (494 заявок), Німеччини (280), Швейцарії (220), Великої Британії (95), Франції (69), Нідерландів (66), Люксембургу (61), Італії (52), Японії (51) [11]. Це свідчить про те, що іноземні товаровиробники зацікавлені у посиленні своїх позицій на українському ринку.

Зниження винахідницької активності в Україні пояснюється насамперед вкрай низьким рівнем фінансування наукової діяльності. На сьогодні існує велика кількість проблем у цій сфері:

- 1) різко погіршилося соціально-економічне становище колективів, що працюють у сфері науки та високих технологій;
- 2) зруйнована частина інфраструктури сфери науки країни; це відноситься передусім до системи науково-технічної інформації, експериментальних баз і системи стандартизації;
- 3) збільшується масове вивезення за кордон на легальній основі і практично за безцінь вітчизняної технічної документації;
- 4) зріс потік передачі зарубіжним компаніям практично на безоплатній основі результатів науково-технічної діяльності провідних організацій країни науковцями, що емігрували з країни або виїхали за кордон на постійну роботу.

Ще однією важливою умовою функціонування ринку ОІВ є система забезпечення охорони ОІВ. Інтелектуальна власність є специфічним товаром, і саме володіння виключним правом на її використання забезпечує конкурентні переваги підприємства.

Тому об'єктами продажу на ринку є саме права на результати науково-технічної діяльності, підтвержені охоронними документами.

За даними ДП «Український інститут інтелектуальної власності», у 2018 р. зареєстровано 2469 патентів на винаходи, понад 8,6 тис. патентів на корисні моделі, 2297 патентів на промислові зразки, 15,8 тис. свідоцтв на знаки для товарів і послуг. Співвідношення між національними й іноземними заявниками у 2018 р. становило для винаходів 51,3 % / 48,7 %, для корисних моделей - 98,5% / 1,5%, для промислових зразків – 90,4 % / 9,6 %, знаків для товарів і послуг – 85,4 % / 14,6 % відповідно [11].

Зазначаємо відмінності у динаміці реєстрації виключних прав інтелектуальної власності на різні ОІВ (рис. 4).

Спостерігається зростання кількості зареєстрованих охоронних документів на знаки для товарів і послуг. Щодо патентів на винаходи та промислові зразки бачимо зниження активності реєстрації прав ІВ, а динаміка кількості зареєстрованих корисних моделей носить нестабільний характер.

При цьому, за даними розподілу чинних патентів на винаходи за роками подання заявок, найбільша їх кількість припадає на 2012–2013 рр., на корисні моделі – на 2016–2017 рр.

Таке співвідношення пояснюється різними термінами охоронних документів, а також тривалістю та складністю процесу оформлення виключних прав. Оформлення патенту на винахід передбачає наявність інтелектуального продукту, що має винахідницький рівень, створення якого вимагає більших

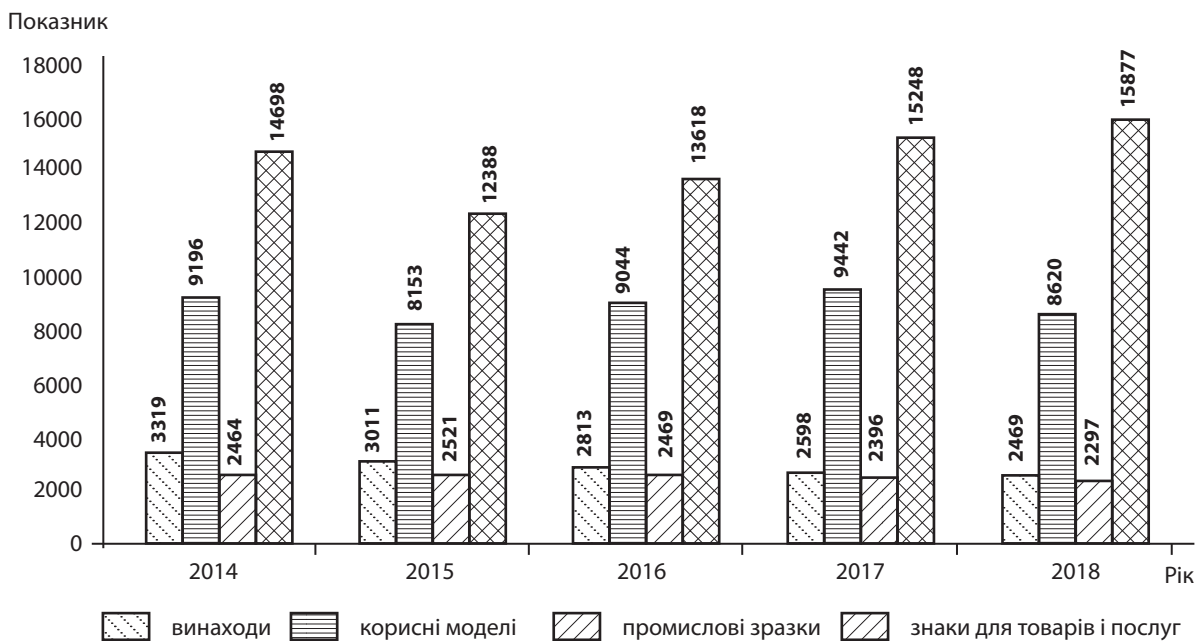

Рис. 4. Динаміка реєстрації прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні

Джерело: складено за [11].

фінансових вкладень, передбачає вищі ризики процесу оформлення прав і комерційної реалізації.

Проте слід зазначити, що співвідношення створених результатів науково-технічної діяльності і тих, що набувають юридичної охорони, – не на користь останніх. За даними досліджень, правової охорони набувають лише близько 10 % усіх створених розробок [6; 8]. Це пояснюється, з одного боку, недосконалістю системи захисту прав патентовласників і вибором розробниками захисту своєї інтелектуальної власності в режимі комерційної таємниці. Але частка ноу-хау на українському ринку на сьогодні є також незначною. Дуже часто нові технологічні розробки взагалі не використовуються повною мірою.

Важливим індикатором функціонування ринку інтелектуальної власності є рівень впровадження новачків на підприємствах країни, тобто рівень використання об'єктів інтелектуальної власності. У 2018 р. інноваційною діяльністю у промисловості займалися 777 підприємств, що складало 16,4 % їх загальної кількості, при цьому витрати на інновації склали 0,4 % до загального обсягу реалізованої продукції. Обсяг реалізованої інноваційної продукції склав у 2018 р. 24861,1 млн грн, що на 7146,9 млн грн більше, ніж у попередньому році [12]. В основному інновації полягали у створенні та впровадженні у виробництво нової або значно удосконаленої продукції та виробничих процесів (табл. 1).

Таблиця 1

Впровадження інновацій на промислових підприємствах України

Показник	2015 р.	2017 р.	2018 р.
Кількість упроваджених у виробництво нових технологічних процесів	1217	1831	2002
у тому числі			
нових або суттєво поліпшених маловідходних, ресурсозберігаючих	458	611	926
Кількість упроваджених видів інноваційної продукції (товарів, послуг)	3136	2387	3843
у тому числі			
нових видів машин, устаткування, приладів, апаратів	966	751	920

Джерело: складено за [12].

Статистичні дані свідчать про позитивну динаміку впровадження інновацій на вітчизняних підприємствах.

Так, кількість упроваджених у виробництво технологічних процесів зросло у 2018 р. порівняно з 2015 р. на 65 %, порівняно з 2017 р. – на 9,3 %. Кількість упроваджених видів інноваційної продукції зросло у 2018 р. порівняно з 2015 р. на 22,5 %, незважаючи на зниження цього показника у 2017 р. щодо 2015 р. на майже 24 % [12].

Розподіл витрат за напрямками інноваційної діяльності (рис. 5) свідчить про надання підприємствами переваги вкладенням у покупку нового обладнання та програмного забезпечення (52 %). Витрати на проведення досліджень на самих підприємствах склали 31 % всіх витрат на інноваційну діяльність в Україні, що є досить високим показником, враховуючи те, що не кожне підприємство може мати можливість проведення досліджень і розробок самостійно. При цьому придбання зовнішніх знань та інвестування в зовнішні НДР склали лише 10 %.

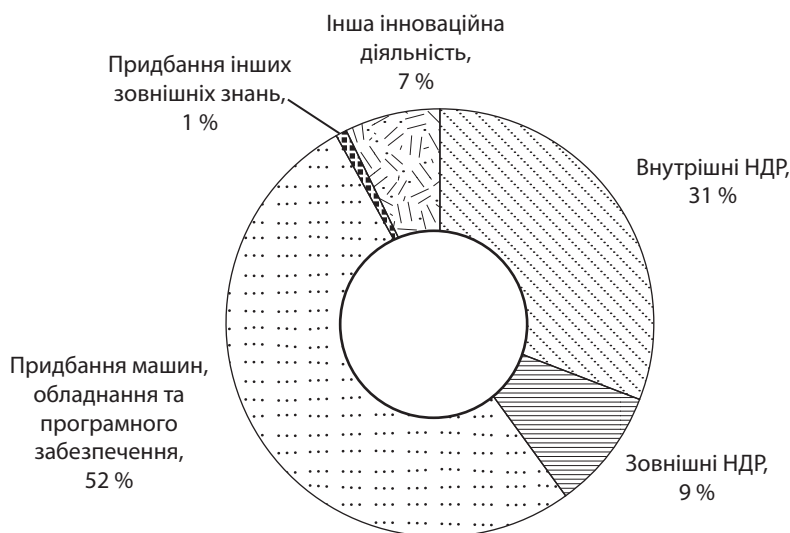
У контексті нашого дослідження важливо також розглянути структуру інноваційного співробітництва українських інноваційно активних підприємств (рис. 6).

Переважно вітчизняні підприємства ведуть співробітництво з партнерами в межах України (їх частка складає понад 50 %). Серед зарубіжних партнерів найбільшу частку займають організації з країн Європи (10,7 %).

Однією з найбільш ефективних форм комерціалізації інтелектуальної власності на світовому ринку є передача прав на ОІВ та надання ліцензій на їх використання. Початком формування цього ринку в Україні можна назвати початок 90-х років, а саме 1992 р., коли було прийнято закон про порядок передачі прав на об'єкти інтелектуальної власності, який передбачив передачу прав інтелектуальної власності на підставі договору або ліцензії.

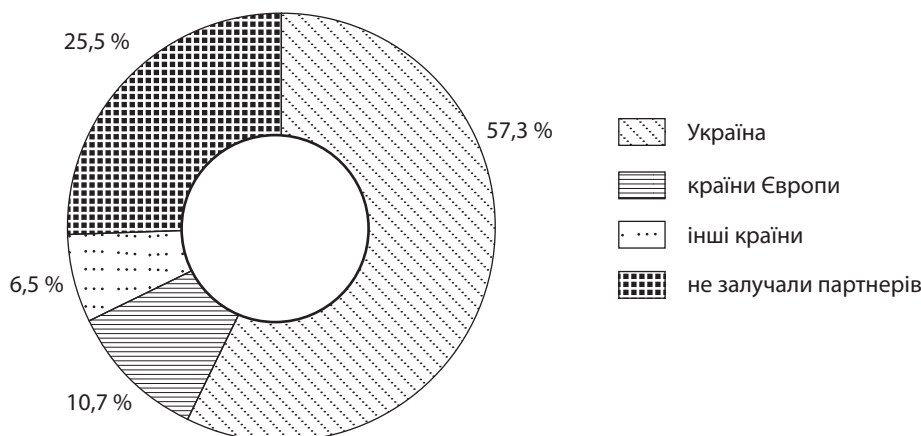
Порівнюючи стан українського ринку ліцензій зі світовим ринком, вчені зазначають деякі особливості. Для українського ринку ліцензій характерною є висока частка невиключних ліцензій, що не відповідає практиці ліцензування в країнах з розвинутою ринковою економікою. Це пояснюється бажанням патентовласників багаторазово продати свою розробку, а також складністю гарантування виключних прав і тим, що неексклюзивна ліцензія є значно дешевшою. Крім того, до сьогодні частка угод щодо передачі прав є досить значною порівняно з часткою ліцензійних угод [6–8].

В умовах науково-технічної революції на міжнародному ринку продовжує зберігатися тенденція скорочення терміну дії ліцензійних угод. Якщо до 50-х років вони укладались на термін 15–20 років, тобто фактично на термін дії патентів, то тепер основний термін дії ліцензійних угод складає 5–7 років, рідше 8–10 і рідко – більше 10 років [6; 8].

Рис. 5. Розподіл витрат на інновації промислових підприємств в Україні за напрямками інноваційної діяльності у 2018 р.

Джерело: складено за [12].

Рис. 6. Частка кількості інноваційно активних підприємств за місцем розташування партнерів у 2018 р.

Джерело: складено за [12].

Однак на українському ринку 34,7 % ліцензійних угод укладається на термін дії патенту: до 5 років – 14,9 %, на 5 років – 32,1 %, 10 років – 10,3 %, від 10 до 15 років – 4 % [6–8; 12].

Порівняно короткі строки дії ліцензійних угод характерні для тих галузей промисловості, де продукція швидко оновлюється, наприклад, радіоелектроніка, а також для виробництва товарів широкого вжитку, які залежать від моди.

У сучасних умовах як на міжнародному ринку ліцензій, так і на українському зростає частка угод на передачу винаходів сумісно з ноу-хау (більше 50 %) або тільки ноу-хау (30 %) [6; 12]. За своїм рівнем і значенням ноу-хау часто не поступаються винаходам, які обов'язково публікуються, в той час як ноу-хау зберігається в таємниці, і, не знаючи його, неможливо промислово освоїти винаходи, відтворити

нову техніку і технологію за зразками. Ноу-хау може зберігатись у таємниці багато років.

Слід також зауважити, що серед договорів щодо розпорядження майновими правами на інтелектуальну власність частка укладення ліцензійних договорів складає лише 37 %, тоді як угоди про передачу прав складають 63 %.

Потрібно зазначити, що на сучасному міжнародному ринку порівняно рідко відбувається продаж самих патентів. Переважно мають місце випадки продажу прав на користування патентами, тобто укладаються саме ліцензійні угоди. Звідси – принципний підхід західних спеціалістів до оцінки вартості патенту: «Патент коштує лише стільки, скільки вдається одержати за нього, не більше і не менше». І основне завдання при комерціалізації об'єкта інтелектуальної власності – одержати від нього максимально можливий ефект.

ВИСНОВКИ

Таким чином, аналізуючи наведені дані щодо ринку інтелектуальної власності в Україні, можна зробити такі висновки.

Спостерігається позитивна динаміка зростання інноваційної діяльності шляхом освоєння нових видів продукції на промислових підприємствах при суттєвому відставанні впровадження прогресивних технологічних процесів, зокрема ресурсозберігаючих технологій. Практично відсутні інновації у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, біотехнологій, нових матеріалів тощо, і незначна кількість продукції, що відрізняється принциповою новизною. Переважна більшість інновацій носить локальний характер, їх значення не виходить за межі окремих виробництв. Здебільшого впроваджуються поліпшуючі та часто «запозичені» інновації.

Рівень фінансування досліджень і розробок є вкрай низьким та не досягає навіть 0,5% від ВВП. Винахідницька активність вітчизняних розробників має негативну тенденцію, натомість зростає кількість зареєстрованих ОІВ від іноземних заявників, що в подальшому призведе до відвоювання ними значних сегментів ринку.

Таким чином, зважаючи на описані тенденції, можемо зробити висновок про необхідність удосконалення механізму функціонування ринку ОІВ в Україні та впровадження заходів щодо його активізації.

Для забезпечення дієвості ринку інтелектуальної власності, в першу чергу, необхідним є створення сприятливих умов всім його учасникам для максимально прозорого здійснення всіх операцій та отримання вигоди за мінімальної участі органів державного управління та контролю.

Держава має забезпечити інвестування науково-технічної та інноваційної сфери діяльності завдяки збільшенню фінансового забезпечення, використанню механізмів приватизаційної, податкової, амортизаційної та фінансово-кредитної політики. Крім того, необхідно створити сприятливі умови для залучення ресурсів недержавних інвесторів. Це може бути здійснено шляхом впровадження механізму пільгового кредитування проектів по комерціалізації інтелектуальної власності, надання додаткових кредитних ресурсів Національного банку за ставкою рефінансування банківським установам, які здійснюють кредитування зазначених проектів, а також забезпечення державними гарантіями та страхуванням інвестиційних ризиків.

Потрібно зазначити, що визначна роль у формуванні розвиненого ринку інтелектуальної власності належить не лише державі, а, насамперед, тим, хто створює і використовує інтелектуальний продукт, тобто самим підприємствам – суб'єктам господар-

ської діяльності. Адже в сучасних умовах для збереження конкурентних позицій на ринку підприємству необхідно постійно розвиватись, і за цих умов інноваційна складова набуває все більшого значення у формуванні його стратегії.

А отже, все більшого значення набуває інтелектуальний капітал підприємства, його ефективне використання. Тому ще однією необхідною умовою для розвитку ринку інтелектуальної власності є впровадження системи управління інтелектуальними ресурсами на підприємстві. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Savitz E. The emerging global market for intellectual property. URL: <https://www.forbes.com/sites/ciocentral/2012/04/18/the-emerging-global-market-for-intellectual-property/#172c81951cfc>
2. Кудашов В. И. Методы продвижения результатов интеллектуальной деятельности на рынок. *Труды БГТУ. Серия 5: Экономика и управление*. 2016. № 7 (189). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metody-prodvizheniya-rezultatov-intellektualnoy-deyatelnosti-na-rynok>
3. Haley C. Improving the market for intellectual property. URL: <https://www.nesta.org.uk/blog/improving-the-market-for-ip/>
4. Пічкурова З. В. Сучасний стан і тенденції розвитку світового ринку інтелектуальної власності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 9–1. Ч. 2. С. 22–25.
5. Економіка інтелектуальної власності / за ред. Л. С. Шевченко. Харків: Право, 2015. 120 с.
6. Дюндін В. Д. Інтелектуальна власність як головна складова інтелектуального потенціалу суспільства. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3021>
7. Мاستило А. Я., Голубка С. М. Аналіз ринку інтелектуальної власності в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. № 8 (218). С. 43–52.
8. Курило Л. І. Проблеми формування ринку інтелектуальної власності в аграрній сфері. *Економіка АПК*. 2015. № 10. С. 49–53.
9. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової і науково-технічної діяльності за 2018 рік. Аналітична довідка. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/2019/07/12/kmu2018final.pdf>
10. Eurostat. Your key to European statistics. Gross domestic expenditure on R&D (GERD) % of GDP. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/t2020_20&lang=en
11. Річний звіт ДП «Український інститут інтелектуальної власності» за 2018 рік. URL: <https://ukrpatent.org/atachs/zvit-ukr-2018.pdf>
12. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

REFERENCES

Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

- Diundin, V. D. "Intelektualna vlasnist yak holovna skladova intelektualnoho potentsialu suspilstva" [Intellectual Property as the Main Component of the Intellectual Potential of Society]. *Efektivna ekonomika*. 2014. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3021>
- "Eurostat. Your key to European statistics. Gross domestic expenditure on R&D (GERD)% of GDP". https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/t2020_20&lang=en
- Ekonomika intelektualnoi vlasnosti* [Economics of Intellectual Property]. Kharkiv: Pravo, 2015.
- Haley, C. "Improving the market for intellectual property". <https://www.nesta.org.uk/blog/improving-the-market-for-ip/>
- Kudashov, V. I. "Metody prodvizeniya rezultatov intelektualnoy deyatel'nosti na rynok" [Methods of Promoting the Results of Intellectual Activity on the Market]. *Trudy BGU. Seriya 5: Ekonomika i upravleniye*. 2016. <https://cyberleninka.ru/article/n/metody-prodvizheniya-rezultatov-intelektualnoy-deyatelnosti-na-rynok>.
- Kurylo, L. I. "Problemy formuvannya rynku intelektualnoi vlasnosti v ahraharii sferi" [Problems of Formation of the Intellectual Property Market in the Agricultural Sphere]. *Ekonomika APK*, no. 10 (2015): 49-53.
- Mastylo, A. Ya., and Holubka, S. M. "Analiz rynku intelektualnoi vlasnosti v Ukraini" [Analysis of the Intellectual Property Market in Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 8 (218) (2019): 43-52.
- Pichkurova, Z. V. "Suchasnyi stan i tendentsii rozvytku svitovoho rynku intelektualnoi vlasnosti" [Current State and Development Trends of the World Intellectual Property Market]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*, vol. 2, no. 9-1 (2014): 22-25.
- "Richnyi zvit DP «Ukrainskyi instytut intelektualnoi vlasnosti» za 2018 rik" [Annual Report of the State Enterprise "Ukrainian Institute of Intellectual Property" for 2018]. <https://ukrpatent.org/atachs/zvit-ukr-2018.pdf>
- "Stan rozvytku nauky i tekhniki, rezultaty naukovo i naukovo-tekhnichnoi diial'nosti za 2018 rik. Analytychna dovidka" [The State of Development of Science and Technology, the Results of Scientific and Scientific-technical Activities for 2018. Analytical Reference]. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analytychni/2019/07/12/kmu2018final.pdf>
- Savitz, E. "The emerging global market for intellectual property". <https://www.forbes.com/sites/ciocentral/2012/04/18/the-emerging-global-market-for-intellectual-property/#172c81951cfc>

УДК 339.9(075.8)
JEL: E2; E3; F01

ВПЛИВ COVID-19 НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

© 2020 ЗАЛІЗКО В. Д., НОВАК Д. В., КУХТА П. В., МИКУЛА Р. В.

УДК 339.9(075.8)

JEL: E2; E3; F01

Залізко В. Д., Новак Д. В., Кухта П. В., Микула Р. В. Вплив COVID-19 на інноваційний розвиток економіки України та Польщі: сучасний стан і перспективи

У статті систематизовано досвід ідентифікації та оцінювання впливу епідемії та вірусів на розвиток національних економік. Запропоновано заходи зміцнення національної економіки України мобілізувати внутрішній потенціал легкої промисловості задля активізації вітчизняних виробників індивідуальних засобів захисту. На прикладі Польщі й України встановлено негативний вплив COVID-19 на інноваційний розвиток їх національних економік, а також окреслено перспективи розвитку сучасних технологій дистанційної роботи у більшості секторах національного господарства й освіти. У результаті епідемії коронавірусу COVID-19 відбувся логістичний колапс, зупинилися виробничі процеси на невизначений термін, що провокує фінансово-економічну кризу та сповільнення інноваційного розвитку національних господарств. Всьому світу доводиться мобілізувати людські та фінансові ресурси для боротьби з поширенням цього недугу. Польща та Україна вже зробили ряд серйозних кроків для мінімізації впливу коронавірусу COVID-19 на економічне та соціальне життя. На думку авторів статті, мінімізувати вплив COVID-19 на економіку Польщі та України можна лише шляхом запровадження сучасних технологій дистанційної роботи у більшості секторах національного господарства та освіти. Прислухаючись до наукової думки та спільних досліджень Познанського економічного університету та Міжнародного інноваційного центру в рамках формування «Центрально-європейської мережі сталої та інноваційної економіки», новий Прем'єр-міністр України Д. Шмигаль затвердив посилений план боротьби з поширенням в Україні коронавірусу COVID-19, який, зокрема, передбачає мобілізацію внутрішнього потенціалу легкої промисловості задля активізації вітчизняних виробників індивідуальних засобів захисту в межах виконання закону про економічну конкуренцію і захист прав пацієнтів при роздрібній торгівлі засобами захисту.

Ключові слова: інноваційний розвиток, глобальна економіка, глобалізація, коронавірус COVID-19, Україна, Польща.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-79-87>

Рис.: 5. **Бібл.:** 15.

Залізко Василь Дмитрович – доктор економічних наук, професор, науковий співробітник, економічний факультет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (вул. Володимирська, 60, Київ, 01033, Україна)

E-mail: zalizkoz@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5362-8270>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/G-8633-2019>

Scopus Author ID: 57213012961

Роботу виконано в рамках НДР «Інноваційні механізми активізації розвитку науково-технічної діяльності в Україні», № 0119U100324 (2019–2021 рр.).